

УДК: 378

Вініченко А. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри управління проектами ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ

Торшина Л. О.

здобувач вищої освіти групи ПВШ-17-Х1 ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА ДОПОМОГУ ВИХОВАНЦЯМ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті розглянуто особливості організації волонтерської діяльності студентів Українського Біблійного Інституту.

Ключові слова: волонтерство, волонтерська діяльність, організація діяльності, механізм організації волонтерської діяльності, метод, завдання волонтерської діяльності.

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ К ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, НАПРАВЛЕННОЙ НА ПОМОЩЬ ВОСПИТАННИКОВ ИНТЕРНАТНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Аннотация. В статье исследовали особенности организации волонтерской деятельности студентов Украинского Библийского Института.

Ключевые слова: волонтерство, волонтерская деятельность, организация деятельности, механизм организации волонтерской деятельности, метод, задачи волонтерской деятельности.

PECULIARITIES OF PREPARATION OF STUDENT YOUTH FOR VOLUNTEER ACTIVITIES TO HELP PUPILS OF INSTITUTIONAL INSTITUTIONS

Annotation. The article explores the organization of the volunteer activity of students of the Ukrainian Bible Institute.

Key words: volunteering, volunteer activity, organization of activity, mechanism of organization of volunteer activity, method, tasks of volunteer activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Волонтерство як соціокультурне явище нерозривно пов'язане з розвитком цивілізації. В історії людства навряд чи знайдеться суспільство, якому не були б притаманні ідеї добровільної та безкорисливої допомоги. І завжди знаходились люди, для яких самореалізація, самоудосконалення були можливі лише через працю на благо інших. Слід сказати, що протягом віків релігія, церква спонукала людей до благодійництва і волонтерства, виховувала альтруїстичну свідомість. Ситуація, яка сьогодні склалася в Україні – унікальна. Країна переживає пік громадської активності, коли багато людей абсолютно безкорисливо, щиро бажають допомогти ближньому, і студентство не є винятком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням волонтерської діяльності приділяли значну увагу такі дослідники: Ю. Поліщук. Він визначив принципи волонтерської роботи, обґрунтував волонтерство як складову соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій; О. Безпалько, Р. Вайнола, Н. Заверико, А. Капська займалися дослідженням технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності; З. Бондаренком розкрито особливості організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу.

Мета нашої роботи полягає у дослідженні процесу організації волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу дітям, що виховуються в інтернатних закладах та механізмів його реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Волонтерство являє собою добровільну неприбуткову діяльність, спрямовану на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах. Особливістю добровольчої діяльності в Україні є те, що найчисельнішою групою волонтерів, які працюють у соціальній сфері, є християнська студентська молодь, а робота, яка ними здійснюється, має переважно соціально-педагогічний характер. Тому неабиякої гостроти та актуальності набуває проблема організації волонтерської діяльності студентів, спрямованої на допомогу дітям, що виховуються в інтернатних закладах.

Готуючись до волонтерської роботи, необхідно з'ясувати такі організаційні моменти: склад учасників групи; категорії осіб, які можуть поповнити групу; умови прийому нових учасників; приміщення для групових занять; розпорядок роботи. Також потрібно визначити мету і завдання волонтерської діяльності. Тільки ефективно організована робота з чіткими й зрозумілими цілями формує довіру оточуючих до діянь волонтерів [7, с. 214-218].

Сама організація волонтерської роботи повинна бути поетапно налагодженою.

Починається волонтерська діяльність з молитви та планування. На цьому етапі важливо окреслити контекст, у якому вона відбуватиметься, для чого з'ясовують такі питання: потреби і можливі форми участі студентів у добровільництві; християнські цінності та припущення, на основі яких будуть прийматися рішення щодо методів та технологій надання соціальної допомоги вихованцям інтернатних закладів; наявність ресурсів та імовірної підтримки ззовні у реалізації поставлених завдань.

На етапі переговорів та узгодження діяльності визначається, якими будуть групи волонтерів: закритим чи відкритим; великим чи малим; гомогенним чи

гетерогенним; довготривалим чи короткотривалим; спрямованим на розв'язання внутрішніх чи зовнішніх проблем. Важливим аспектом підготовки до волонтерської діяльності є визначення основних правил групи. Спочатку їх обговорюють, а потім приймають за спільною згодою.

Наступним етапом у волонтерській діяльності є проведення групових занять та зустрічей. Для цього організатори зборів можуть застосовувати такі засоби: аудіовізуальні (навчальні фільми, тематичні аудіо-програми), друковані матеріали (спеціальна література, опитувальники, звіти), емпіричні методи (вправи, рольові ігри, дискусії). Далі відбувається обговорення, з'ясування, класифікація ідей, найцікавіші з яких обирають для втілення.

Завершальний етап організації волонтерської діяльності знаменується досягненням поставлених цілей, вирішенням проблем дітей, формуванням навичок самодопомоги та зростанням духовно-моральних цінностей.

Але, ефективна волонтерська діяльність студентів, спрямована на допомогу вихованцям інтернатних закладів, неможлива без отримання зворотного зв'язку, оскільки лише таким чином можна простежити рівень задоволеності дітей роботою волонтерів. Тому завершальний етап має акцентувати увагу дітей на позитивних змінах, спогадах та аналізі особистих успіхів в процесі взаємодії з волонтерами, а також рекомендації щодо подальшої роботи над особистісним розвитком [7, с. 218-225].

Загалом варто виокремити шість структурних компонентів підготовки студентів до волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям закладів інтернатного типу, а саме: цільовий, змістовий, процесуально-технологічний, рефлексивно-аналітичний, компоненти супервізії та моніторингу.

Під цільовим компонентом розуміється формування у студентів духовних та професійно-особистісних якостей шляхом волонтерської діяльності. Аби цього досягти, потрібно, щоб студенти оволоділи знаннями історії волонтерського руху, особливостями, формами і методами волонтерської роботи, які потрібні для

формування професійно-особистісних якостей і збагачення власного досвіду, формування характеру.

Змістовий компонент підготовки студентів до волонтерської діяльності репрезентується комплексом знань, умінь та навичок для здійснення професійних функцій. Цей компонент спрямований на врахування професійних потреб студентів, формування їх професійно-особистісних якостей і моральних цінностей.

У процесуально-технологічному компоненті акцент робиться на технології навчання волонтерській діяльності. Тобто, процес підготовки студентів до волонтерської діяльності вимагає вибору таких технологій, які були б спроможні «запустити» внутрішні механізми саморозвитку, самовдосконалення особистості студента, зміну стереотипів, усвідомлення потреби особистісних змін, поетапне відпрацювання окремих умінь і навичок.

Рефлексивно-аналітичний компонент дозволяє студенту-волонтеру адекватно оцінювати себе і власну роботу. Саме тому рефлексія виступає важливим методом аналізу волонтером власної діяльності.

Досягнення успіху й позитивних результатів у волонтерстві неможливі без супервізії та моніторингу. Супервізія передбачає періодичне консультування з приводу окремих ситуацій, обмін інформацією. Обсяг супервізії має відповідати природі роботи і досвіду волонтера.

Моніторинг трактується як здійснення систематичного обліку та контролю за проявом того чи іншого процесу, реалізацією діяльності, спрямованої на досягнення мети. Моніторинг та оцінювання діяльності студента-волонтера здійснюється завдяки визначеній схемі, до якої входять такі критерії волонтерської роботи як: мета діяльності, завдання, напрями, форми і методи, засоби, психоемоційний стан волонтера, мотиваційний характер діяльності, характер роботи, що виконується, уміння аналізувати помилки та виправляти їх, творчість у процесі волонтерської діяльності [1, с. 38-48].

Варто звернути увагу й на те, що для організації ефективної волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів, необхідно використовувати певні механізми. При підготовці студентів-волонтерів до здійснення професійних функцій використовують аудиторні та позааудиторні форми і методи роботи.

Так, аудиторна робота організації волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів, передбачає проведення лекційних та семінарських занять, відеоуроків, тренінгів, рольових ігор, дискусій, розробку методичних і навчальних матеріалів. Ефективними є також такі методи роботи як «мозковий штурм» і метод кейсів [1, с. 45].

На початковому етапі організації волонтерської діяльності необхідно за допомогою лекцій чи відео-уроків ознайомити студентство з історією розвитку волонтерського руху, передовим досвідом добровільництва, відомими вітчизняними та зарубіжними волонтерськими організаціями. А для узагальнення набутих знань та отримання зворотного зв'язку доцільно використовувати семінарські заняття [4, с. 189].

Для розвитку у студентів знань, практичних умінь, професійних та особистісних якостей, необхідних у волонтерській діяльності, є доцільним застосування тренінгу – методу активного навчання, спрямованого на розвиток знань, умінь, навичок та соціальних установок [6, с. 14-15].

В організації волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу дітям, що виховуються в інтернатних закладах, варто приділити увагу використанню рольових ігор. Так, рольова гра трактується як гра розважального характеру, в якій учасники приймають певні ролі та колективно створюють історію або слідуєть уже існуючій, діючи у видуманих ситуаціях відповідно до своїх ролей. Головна мета її – розвивати здібності волонтерів, прищеплювати уміння приймати рішення [3, с. 153].

У процесі організації волонтерської діяльності потрібно використовувати дискусію, тобто форму колективного обговорення, метою якої є виявлення істини

через зіставлення різних поглядів. Дискусія вимагає від студентів-волонтерів не простої відповіді на запитання, а обґрунтованого, емоційно забарвленого та змістовного варіанта розв'язання проблеми, ясного і чіткого вираження своїх думок. Вона сприяє формуванню навичок колективної роботи й уміння вислухати позиції інших людей [1, с. 43].

«Мозковий штурм» і метод кейсів є важливими в процесі організації волонтерської діяльності. Сутність «мозкового штурму» полягає у спонуканні студентів до пошуку вирішення конкретної проблеми шляхом ініціативного висунування ідей, доброзичливого сприйняття їх усіма членами групи, а також генералізації найбільш доцільних для прийняття рішення думок. Метод кейсів являє собою метод навчання за допомогою аналізу ситуацій. Студентам-волонтерам пропонується реальна ситуація і практична проблема, яку необхідно вирішити, спираючись на вже освоєний комплекс знань і отриманий досвід [8, с. 346].

Для узагальнення отриманого теоретичного і практичного досвіду організації волонтерської діяльності можна здійснити розробку методичних і навчальних матеріалів, які стануть у нагоді студентам-волонтерам. Що стосується позааудиторних форм і методів організацій волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів, то найпоширенішими з них є: відео- та аудіопрезентації, вистави-презентації, театральні постановки, ігротеки.

Відео- та аудіопрезентації являють собою форми надання певної інформації клієнтам. Аби донести до дітей, що виховуються в закладах інтернатного типу важливе повідомлення, студенти-волонтери можуть використовувати відео- чи аудіозаписи. Ця форма роботи має позитивні наслідки як для волонтерів, так і для дітей. Що стосується волонтерів, то вони таким чином вчать аналізувати і узагальнювати матеріал, який необхідно надати дитині, проявляють кмітливість та творчість. Діти ж за допомогою відео- та аудіопрезентацій вчать самостійно аналізувати отриману інформацію, виокремлювати для себе важливі моменти, які

можна використовувати в життєдіяльності. Важливим аспектом у такій формі роботи є отримання зворотного зв'язку [2, с. 84].

Вистави-презентації є також важливою формою організації волонтерської роботи. Вистави-презентації відрізняються від відео- та аудіопрезентацій тим, що студенти-волонтери, створюючи у словесній формі дійство, відмовляються від використання інформаційних технологій. Прикладом вистав-презентацій можуть слугувати агітаційні виступи про захист навколишнього середовища, правила дорожнього руху чи пожежної безпеки, згубності впливу алкоголю, тютюну, наркотиків на організм людини [9, с. 53].

Театральні постановки являють собою навчально-розважальну форму організації волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів. Завдяки театралізованому дійству відбувається розвиток творчих здібностей і вдосконалення умінь студентів-волонтерів, а діти отримують важливу для них інформацію, яка може знадобитися їм в житті [5, с. 281].

Досить важливими в організації волонтерської роботи студентів є ігротеки, оскільки вони направлені на покращення психоемоційного стану вихованців інтернатних закладів, розвитку їх інтелектуальних здібностей, покращення фізичного здоров'я. Ігротека – це комплект різноманітних ігор, ігрового інвентарю та іграшок, за допомогою яких вирішуються завдання організації студентами-волонтерами вільного часу дітей, реалізації їх потреби в грі. [8, с. 349]. Дитина вчиться граючи.

Висновки. Таким чином, поетапно налагоджена волонтерська діяльність з використанням зазначених механізмів стане запорукою надання якісної соціальної допомоги вихованцям інтернатних закладів за допомогою позааудиторних форм і методів організацій волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів, найпоширенішими з яких є: відео- та аудіопрезентації, вистави-презентації, театральні постановки, ігротеки. Виокремлено структурні компоненти підготовки студентів до волонтерства, у тому числі й до волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям закладів

інтернатного типу, а саме: цільовий, змістовий, процесуально-технологічний, рефлексивно-аналітичний, компоненти супервізії та моніторингу. Це дає нам поштовх до подальшого переходу від теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності на практичну підготовку для застосування методів та структурних компонентів підготовки.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко З.П. Зміст та технології підготовки студентів до волонтерської роботи / З. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – №2. – 2009. – С. 37-51.
2. Зельманов А.Б. Связи с общественностью в социальной сфере /А.Б. Зельманов// Учебное пособие. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2008. – 128 с.
3. Качан Г.А. Теория социальной работы: Курс лекций / Г.А. Качан// Витебск: Издательство УО «ВГУ им.П.М. Машерова», 2007. – 258 с.
4. Капська А.Й. Соціальна педагогіка: Підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / А.Й. Капська// К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
5. Невлева И.М., Соловьева Л.В. Теория социальной работы: Учебное пособие /И.М. Невлева, Л.В.Соловьева// Белгород: Кооперативное образование, 2005. – 431 с.
6. Олінек Орест. Якими бувають волонтери?/ О. Олінек // Громадські ініціативи. – №8. – 2001. – С.14-15.
7. Семигіна Т.В., І.І. Мигович Теорія і методи соціальної роботи. Підручник для студентів вищих навчальних закладів /Т.В. Семигіна, І.І. Мигович// – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
8. Сурмин Ю. П., Туленков Н. В. Теория социальных технологий /Ю.П. Сурмин, Н.В. Туленков// Учеб. пособие. – К. : МАУП, 2004. – 608 с.
9. Филатова Е.В. Теория социальной работы/Е.В. Филатова// Учебное пособие. – Кемерово: Кузбассвуиздат, 2004. – 96 с.

Матеріали подано в авторській редакції